

[--] betyder oläsligt

Stranda häradsrätt (H) Ala:63 (1810) Bild 4270 (AID: v456553.b4270, NAD: SE/VALA/01580)

Den 25 Junii 1810

/i marginalen: § 126 No 9 understäldt/

Genom utslag wid förlidet Ting under 6 8.7 domboken, har häradsrätten, sedan Båtsmannen Anders Öhman / först anklagad för hor/ blifwit angifwen och erkänt sig hafwa begått Twegifte, ansedt nödigt att häröfwer höra Öhmans båda hustrur Stina Carlsdotter och Brita Svensdotter; Och derföre uppskutet ransakningar till framdeles utsättande Urtima Ting, dertill nämnde hustrur skulle till hörande inkallas, hwarom Actor Kronolänsmannen, [hl] v. Krono Befallnings Man Engenfelt borde foga anstalt samt tillika från wederbörande Prästerskap anskaffa all möjelig upplysning om Öhmans frägd, lefnadssätt och förra giftermål, jemte de bewis han wid sitt sednare gifte om sin hinderslöshet dertill kunnat förete; Men imedlertid skulle Öhman gripas, till slottshäcktet försändas och der förwaras, intill dess ransakningen ånyo kunde förekomma, då äfwen hustru Uppstedt, med hwilken Öhman skall förfwat horsbrott, borde sig infinna.

Och ehuru Engenfelt, tre eller fyra dagar före det Sommar Tinget i Handbörds härad börjades, hos domhafwanden anmält att han erhållit de rörande Öhman äskade upplysningar, har Urtima Ting till ransakningens företagande icke kunnat utsättas, emedan tiden dertill före nämnde tings början war för kort, och endast en dags tid warit emellan Handbörds och Norra Möre Härades Sommar Ting. Denna Ransakning har af sådane orsaker icke kunnat fortsättas förr än vid detta Ting, hwarunder Öhman blifwit från Slotts Arresten utreqwirerad, och ställdes nu för Rätta i närwaro af Åklagaren, bem:te Engenfelts hustru Catharina Nystedt och Öhmans sednare hustru Stina Carlsdotter.

Nu som förut erkände Öhman, som är liten till växten och af klen kroppsställning att han begått twegifte, men att sådant af någon häruti orten icke warit känt, och att han icke eller derom lemnat sin sednare hustru någon uplysning. Angående sitt lefnadssätt upplyste han, att sedan han /utan att hafwa warit för något brott anklagad/ begifwit sig från sin första hustru Brita Svensdotter, med hwilken han skall blifwit twungen att gifta sig, han låtit wärfwa sig till Wollontaire, tjent någon tid, men i anseende till sin mindre fördelagtiga kroppsställning fått afskjed och derefter begifwit sig till Högsby Socken, der tagit dränge-tjenst, samt sedermera kommit hit till Mönsterås Socken, der han blifwit Båtsman och gift sig med Stina Carlsdotter. Denna sednare eller hustru Stina Carlsdotter förklarade att hon ej det minsta afwetat Öhmans förra giftermål eller derom fått någon upplysning förr, än han för twegifte wid sistlidet Ting blef angifwen. Ehuru hon således genom Öhmans förwällande har sig försatt i ett oförtjent lidande, wille hon likwäl för sina barns skull förlåta honom dess brott och med honom fortsätta ägtenskapet, allenast hans första hustru dertill lemnar samtycke.

Angående Öhmans första hustru Brita Swensdotter anmälte åklagaren att hon i anseende till den långa vägen från Ede Socken och hit, icke welat infinna sig för att i målet blifwa hörd, i synnerhet, som hon icke vidare will yrka sin rätt till ägtenskap med Öhman, hwarom så wäl som angående Öhmans giftermål Engenfelt inlemnade nedan intagne handlingar:

1:o En af H. Fältprosten J.M. Cederblom den 24 Julii 1802 utgifwen prästattest för dåwarande pigan Brita Svensdotter, hwarå bemälte H. Prost under den 6 November 1805 tecknat denna mening: "lär nu wara gift, men lefwer inte tillsammans med mannen här (i Westervik) Communicerat för ett år sedan och reser nu till sin man i Ed, medförer gossebarnet Carl Gustaf ett år gammalt"

2:o En till Tjust Härades Rätt ställd, i Greta Svensdotters namn författad, så lydande skrift: Sedan jag 1806 blef gift etc.

3. Ett från kyrkoherden här i församlingen, Fr. Elfström till H. Fältprosten Cederblom aflåtit bref af detta innehåll: [T--] Långt för detta hade jag äran etc.

4:o En sådan af Öhman utgifwen förbindelse: Så wida ingen Rättegång etc.

5:o Utdrag af domboken wid Tjust Härades Lagtima Winter Ting den 24 Martii detta år § 342, hwarigenom, i anledning af ofwan intagne skrift, häradsrätten förklarar; att den icke på annat sätt kunde understödja Brita Svensdotter i dess ingifne skrift gjorde begäran, än att dess ansökan skulle remitteras till Konungens Befallningshafwande i Calmar på det att sådane mått och steg måtte blifwa widtagne, hwarigenom detta grofwa brottmål lagligen kunde beifras och straffas.

6:o En af Brita Swensdotter författad skrift så lydande: Jag Brita Swensdotter etc.

Stranda häradsrätt (H) Ala:63 (1810) Bild 4290 (höger sida)

Sedan jag 1806 blef gift med då i Westerwiks Stad tjenande drängen Anders Pehrson, flyktade han samma år till Hasselby der han endast wistades 3nne månader och sedan uppehöll sig ännu kortare tid i Ed, hwarefter Anders besökte sin födelseort Torpet Åsen i Kjällstad Sochn och Linköpingz Län, under det jag ändå war Qwar i Westerwik. Efter hans återkomst från Kjällstad innan 1 år, märkte jag mindre böjelse hos honom att wara när mig i Eds Sochn hit jag emedlertid flyttade och efter samlag med Anders framfödt ett gossebarn som ännu lefwer.

Till fortsättning af ett sådant uppförande begaf bemälte min man sig vidare till Carlscrona och tog Vollontairespengar till tjenst på wiss tid och sedan den war förliden och Anders fri att förfoga sig hem, anamade han Båtspengar under vägen i Mönsterås och utan att hans hinderlöshet såsom född å annan ort, lagligen blef satt fråga, gift den 10 Mars förledit år med pigan Stina Carlsdotter under Hårstorp och Mönsterås Sochn, hwarunder tillgått som Kyrkoherdens i samma Församling Herr Fr. Elfströms bref till Herr Fält Prosten Cederblom på dess skrifwelse, hwarjemte utwisar:

Att Anders under hemvägen sedan han tjent som Vollentaire med tillnamnet Kjällström, tog Båtsmanspengar i Mönsterås och derstädes gift sig, derom har jag icke längre haft kunskap, än efter det jag i förmodan att träffa honom bland de till Westerwik sistlidne sommar uppkomne och till besättning på Hemmema Skeppet Eric Segersäll i Norrköping, Commenderade Vollontairer, efwen i Westerwik besökt honom och sofwit honom nära, hwarefter jag befinner mig hafwande. Förskräckt öfwer min mans uptäckt att han gift sig medan jag lefde och hade barn med en annan hustru, samt att jag okunnig härom kommit honom nära, förebrådde jag Anders sin ömkeliga belägenhet och derpå gaf han mig till förlikning närlagde revers i Westerwik under dess wistande innan han Commenderades till Norrköping. Sedermera återkommen förlidne höst och rest igenom Eds Sochn utan på något sätt fullgöra nämnde dess förbindelse, har jag ingen underrättelse om Anders.

Nu dagligen wäntande min nedkomst efter samlaget med Anders förlidne midsommar i Westerwik, kan jag icke låta hans gjerningar längre wara fördolda. Jag anhåller derföre wördsfullt hos domstolen, att denna min anmälan blifwer förwist till den ort der min mans ofwannämnda förhållande bör lagligen undersökas och han straffas, samt jag tilldömmas af hans tillgångar njuta ersättning för mitt lidande. Förklarandes jag mig icke widare wilja fortsätta ägtenskap med Anders om ock Lagen skulle förplikta honpm, att anse mig som dess hustru. Med djupaste wördnas framhärdat Högaste Herr Häradshöfdingens ock Tjust Häraders Laglige Tings-Rätt

/i marginalen: Genom Hr. Länsm. – Grönberg/

Aller ödmjukaste tjenarinna Brita Svensdotter i Lilla Björka och Eds Sochn

Stranda häradsrätt (H) Ala:63 (1810) Bild 4310

§ 126

Högarevördige och Höglärde Herr Magister och Fält-Prost

Långt för detta hade jag äran emottaga Tit: Bref, hvaraf jag inhämtade den ledsamma underrättelsen, at Fördubblings-Båtsmannen Anders Öman, som härstädes blifvit gift d: 10 Mars sistledne, med Pigan Stina Carlsdotter under Hårstorp, äfwen skall vara gift och hafva barn uti Westervik. Denne Karl kom för snart 3ne år sedan hit till Församlingen och antog tjänst hos en Bonde uti Åsevad By – 1808 i början på året, lät han lega sig till Fördubblings-Båtsman för Björnö. Rotemästaren begärte då Attest för honom till inskrifning på Lands-Cancelliet härstädes. Vid efterfrågan, om han hafvit någon attest hit, hvem han var – sade han sig vara född nära Västerviks stad, och at han förlorat sitt Prest-betyg vid en olyckelig strandning – Ett afskeds Pass från Vollontör, om jag mins rätt, upviste han; Äfwen sade han sig hafva tjänt uti Högsby Församling, men eij haft någon Attest dit, eij heller därifrån. Tillade och, at under sitt vistande i Högsby såväl som här, har han flere gånger låtit skrifva till sin Födelse-ort, och begärt Attest, men aldrig bekommit svar. Jag ålade honom at skaffa betyg från sin födelse-ort och äfwen från Högsby, men straxt därpå blef han icke allenast antagen till Fördubbling, utan äfwen Commenderad till tjänstgöring i Carlscrona. Vid Maji 1808 flyttade jag till Christvalla Församling och Nådårs-Predikanten Sahlstén emottog

Församlingens vård efter mig, och innan min bortflyttning omtalte jag för Sahlstén hvad som hade tilldragit sig med denne Karl. Förleden vår, begärte han lysning och vigsell för sig och Pigan Stina Carlsdotter, men fick det ej förr af Sahlsten, än sedan han från Contracts Prosten von Sydow i Högsby upviste en sådan attest som härhos i afskrift bifogas.

Afskrift

Drängen Anders Persson, som för 2 år sedan tjente här i Församlingen sedan i Långemåla, och därpå flyttade till Mönsterås, der han nu lärar vistas, lemnas till betyg, at han är född 1779, ägde under vistandet här hjälpelig Christendoms kunskap, förde beskedlig vandel och nyttjade salighets-medlen; Efter skedd pålysning har ej hos mig blifvit anmält något hinder för dess tilltänkta ägtenskap med Pigan Christina Carlsdotter under Hårstorp. Högsholm d. 13 Februari 1809. Johan P.v.Sydow Kyrkoherde i Högsby och Långemåla. Likheten med original attesten intygar Fr. Elfström Pastor i Mönsterås.

Sahlsten har sin station på Öland och således har det dragit ut på tiden, innan jag kunnat få uplysning af honom at det var Prosten Sydows attest som han grundat sitt förhållande på; Men hvilken som har felat, tillhör icke mig at döma om. Med Högaktning har äran framhärda, Högarevördige och Höglärde Herr Magisterns och Fält-Prostens ödmjuka tjenare Fr. Elfström, Kyrkoherde i Mönsterås. Mönsterås Prestgård d: 30 Nov: 1809.

Stranda häradsrätt (H) Ala:63 (1810) Bild 4340

§ 126

Såwida ingen Rättegång för min förseelse skulle emellan komma, förbinder jag mig att till min hustru Brita Svensdotter betala nästkommande Micaelis Sexton Riksdaler 32 skilling Banco, hwilka Penningar lemnas henne rättighet at af Rotmästaren Olof Persson i Björne Mönsterås Socken på min lön och andre tillgångar, utfordra och uppbära. Westervik den 23 Junii 1809. Anders Öman. Till wittna -M: Brunberg, Garfware, Loo garfvare J: Hedberg, Stadswaktmästare

Stranda häradsrätt (H) Ala:63 (1810) Bild 4350

§ 126

Jag Britta Swäns Dätter Lemnar här mäd ett sanfärdit betyg så mycket som jag säkert minas at jag Blef wigd mäd Anders Petter Tiälström som Nu har Låttitt kalla sig Anders Öman wij blef wigde uttij Wästerwik Littett för Jull wid en bön stund -itt af magister Bläker som jag inttet annatt mins än att wij wigdes 1805 och När jag Begaf mig till Wästerwik för leden medsåmer att talla wid min man så wist jag inttet att han war gift mäd någon annan för än jag har Beblandatt mig mäd honnom och jag blef bedragen där igienom

Som jag för säkerar mäd mett Namn och Egenhändig bomärke

bekräfttar på stor biörkö ägor d. 14de aprill 1810

Stranda häradsrätt (H) Ala:63 (1810) Bild 4360

§ 126

Högvälborne Herr Grefve, General-Lieutenant, Öfver Commendant och Härads Höfdinge Riddare och Commendeur af Kongl. Majt:s orden samt Svärdsordens stora kors,

Till ödmjukaste åtlydnad af Höga Landshöfdinge Embetets Höggunstiga skrifvelse af den 1 dennes, som jag hade äran emottaga den 12te, rörande kronobåtsmannen Anders Öhman och dess Hustru Brita Svensdotter; får ödmjukast lemna följande underrättelse:

1mo Anders Öhman har uti Westerviks stad blifvit sammanvigd med Brita Svensdotter, år 1804 eller 1805 – om intet 1803.

2do Hans Hustru Brita Svensdotter, som bodt i denna församling sedan år 1805 lefver ännu och har nyss legat i Barnsäng, samt säger ofvan-nämnde Öhman, som hon råkat i Westervik, vara fader till Barnet – äfven som hon har en son Carl Gustaf med honom förut, som är på sjetten året.

3tio Anders Öhman vet jag mig aldrig hafva sedt, så vida mig vetterligt är, har han aldrig inlemnadt beskjed härstädes; intet eller varit boende i Eds församling – fast än han någon gång torde besökt sin Hustru; Kan således intet hafva den äran lemna någon upplysning om honom – hvarken i afseende till dess frågd eller kunskap.

4tio Brita Svensdotter egen berättelse tillika med hennes ifrån Westervik hitförda Beskjed har jag den äran insända, men året då hon blef vigd finnes där icke eller namnet på dess mann; derom torde Herr Prosten Cederblom kunna lemna upplysning som har utfärdat Betyget för Brita Svensdotter.

Med djupaste wördnad har den äran framhärda Högvälborne Herr Grefve general Lieutenanten ÖfverCommendanten LandsHöfdingen Riddaren och Commendeuren af Kongl: M: Orden och Svärds Orden St. Kors

Aldra ödmjukaste tjenare J G Noberg, pr. och past. i Ed

Eds prästegård d. 16 apr. 1810

Efterföljande Prästebewis Till ödmjukaste åtlydnad

Efter uppläsandet häraf förklarade Öhman att han icke kan bestrida rigtigheten af hwad Brita Svensdotter i dess skrift upgifwit; hwarföre han för sitt begångne brott underkastade sig Laga påföljd; Men som han ganska ung med bemälte dess hustru blifwit gift, och han såsom dertill twungen, emedan han hade lägrat henne, för henne icke haft någon böjelse, samt han icke skall förstådt hwad påföljd ett annatt giftermål kunnat medföra, anhöll han att så lindrigt som möjligt är blifwa behandlad.

Hustru Catharina Uppstedt, som är gift med Wollontären Uppstedt, skall på trenne års tid icke wistats å orten, och som före dess giftermål med dess ännu icke frånskilda man, bemälte Uppstedt, 2ne gånger pligtat för lägersmål, föregaf att Öhman skall wara fader till hennes framfödde barn; Men denna tillwitelse wille Öhman alldeles icke widkännas, utan påstod sig dertill wara oskyldig.

Härmed ansåg Åklagaren Rannsakingen wara afslutat, och öfwerlemnade densamma till domstolens slutliga åtgärd

Utslag Afk: den 30 Junii

Båtsmannen Anders Öhman, genom Härads Rättens Utslag /vid förlidet års Winter Ting/ ålagd wärjemåls ed, att dermed fria sig ifrån att hafwa lägrat hustru Catharina Uppstedt, har innan edegången gått till verkställighet, blifwit anklagad för twegifte, och i detta förändrade skick kan edens fullgörande Öhman, såsom angifwen för ett brott af grofware beskaffenhet, icke åläggas, eller han till horsbrottet med hustru Uppstedt skyldig anses.

Deremot, och som han Öhman, så wäl genom dess eget erkännande, som genom inkomne Prästbetygen, är fullleligen öfvertygad att med företagande af dess förra giftermål med Brita Svensdotter, här å orten hafwa ingått ägtenskap med dess sednare hustru Stina Carlsdotter, så blifwer han jemlikt 9 Cap. 1 § Missggs balken Kongliga förordningen den 20 Januari 1779, och kongliga förklaringen den 23 Martii 1807 43 punct. 13 mom. dömd att derföre afstraffas med högsta kroppspligt, som i anseende till dess swaga kroppsställning bör verkställas med tjuguåtta dagars fängelse wid watten och bröd i Länets kronohäkte, och att när han lidit detta straff i Mönsterås kyrka undergå en Söndag uppenbar kyrkopligt, samt derefter försändas till Carlscrona fästning, att der ett år till allmänt arbetet hållas. Men enär Stina Carlsdotter efter hwad nu förekommit om Öhmans första gifte warit okunnig, kan henne något answar i detta mål icke åläggas; Äfwensom då hans första hustru Brita Svensdotter eftergifwit sin rätt till ägtenskap med honom, det emellan henne och Öhman ingångne ägtenskap /jemlikt 5 Cap. 3 § och 13 Cap. 6 § Giftermålsbalken/ kommer att upphöra, med rättighet för Brita Svensdotter att annat giftermål ingå, och att af Öhman till de med honom sammanaflade barns uppfostran särskildt söka ersättning, skolande detta Utslag utskrifwas och till konungens Befälhavande öfwerlämnas, för att sedan till henne blifwa öfwersändt; Och den sednare hustrun Stina Carlsdotter förklarat sig wilja fortsätta ägtenskapet med Öhman, låter Tingsrätten derwid bero.

Sluteligen angående hustru Uppstedt, så emedan hon före dess giftermål 2ne gånger plichtat för lönskaläge och nu, utan att wara skilld från Mannen, som afwikit orten, begått hor, hwilket, då Öhman ej kunnat fuller till angifwandet derom, anses hafwa skjedt med okänd man och således hafwa egenskap af Enkelt hor; Fördenskull och i förmågo af 55 Cap. 4 och 5 §§ Missgsbalken, kongl. br. den 24 febr 1742 och kongl. förordningen d. [---]de Nowember 1741, blifwer hon Catharina Uppstedt dömd att böta, för Hans [Ca---] såsom gift 26 riksdaler 32 skilling och dertill för lägersmål 3dje gången 5 riksdaler eller tillsammans 31 riksdaler 32 skilling, samt att undergå hemlig skrift och betala till Mönsterås kyrka 32 skilling; Men wid bristande tillgång till de ådömda böterna skall hon, jemlikt 5 Cap. 4 § Straffbalken i stället i

ena bot afstraffas med Tjugufyra /24/ dagars fängelse wid watten och bröd på Calmar Slott, och kyrkoafgiften med arbete aftjena.

Angående Prästerskapet, som ej utferdat Öhman behörigt Prästebewis, som lemnat Attest om hans hinderslöshet och honom sammanwigt, har wid Härads Rätten ingen åtgärd kunnat widtagas; Men på det så wida fel är begångit, den skyldige ej må undwika laga answar, skall denna Ransakning och Utslag utskrifwas och afsändas till högwördige domCapitlet i Calmar, som jemlikt kongl. brefwet den 7de December 1787 § 1, eger att häröfwer döma.

Detta utslag blifwer dock, enl. 25 Cap. 5 § n.b. höglofl. kongl. Götha Hofrätts vidare pröfning ödmjukast understäldt; Och kommer Öhman i medlertid att i Slotts Häktet förwaras, och det erhålla förpassning.

Efter afkunnandet lemnades underrättelse om tid och sätt till ändrings sökande häruti.